

holland festival '70

programma

28

Nationaal Theater, Praag

de verkochte bruid

Scheveningen Circustheater	23 juni	20.15 uur
Amsterdam Stadsschouwburg	24, 25 juni	20.15 uur
Scheveningen Circustheater	28 juni	14.00 uur
Scheveningen Circustheater	28 juni	20.15 uur

van de werkelijkheid. Dit alles draagt ertoe bij een unieke atmosfeer van hoffelijkheid en levensvreugde te scheppen die deze muzikale comédie niet te vergelijken maakt met welk ander gelijksoortig werk.

En toch is dit zo vloeiende werk, een wonder van muzikale spontaneïteit, die de indruk wekt in een zucht geschapen te zijn. Dat is echter niet het geval. De 'Verkochte Bruid' heeft een lange en interessante voorgeschiedenis.

Van 1861 tot 1863 had Smetana zijn eerste opera seria gecomponeerd: de *Brandenburgers in Bohemen*, en direkt daarna wilde hij een vrolijke tegenhanger van dit serieuze werk scheppen en begon een komische opera te componeren. Het verlangen dat hij had om een komische opera te componeren was zo heftig dat hij er de ouverture van schreef – die later beroemd is geworden – zonder zelfs kennis genomen te hebben van het libretto van Karel Sabina. In de geschiedenis van de opera is het zeker een zeldzame uitzondering, dat de ouverture eerder dan het werk zelf tot stand is gekomen. Zo bevindt zich ook het motief van het beginkoor in Smetana's schetsboek veel eerder, dan toen hij aan de opera begon te werken. Hetzelfde geldt voor het liefdesduet in de eerste akte. Een overtuigend bewijs van hoe verlangend Smetana was een werk te scheppen waarvan hij al zo'n duidelijk idee had. Maar toen het libretto klaar was en Smetana tenslotte begon te componeren, verliep het werk niet zo gesmeerd als men verwacht zou hebben. De componist schetste vele scènes in een versie, die niet alleen in details maar vaak ook in zijn totale uitvoering van het definitieve manuscript wezenlijk afweek. Toen de opera op 30 mei 1866 in het Tsjechische Interim theater in Praag voor het eerst opgevoerd werd, was het nog aanzienlijk verschillend van de versie zoals wij die tegenwoordig als de definitieve kennen. De opera had toen slechts twee aktes en er waren geen dansen, noch recitatieven, noch het koor van de herberg en zelfs geen aria van Marenka. Achtereenvolgens werden drie nieuwe versies gespeeld voordat op 25 september 1878 de opera voor de eerste keer in een vorm werd gezongen, zoals de huidige. Men ziet dus dat de opera het onderwerp was van een relatief lange periode van rijpen. Ook zien we hoe volhardend de componist er naar streefde het werk de gewenste en meest passende vorm te geven. Het succes van de opera bleef niet uit, zodat in 1952 het verbazingwekkende aantal van 2.000 uitvoeringen op de planken van het Nationale Theater van Praag alleen al geteld werd. (Tegenwoordig nadert het aantal de 2.500). De 'Verkochte Bruid' is in ieder seizoen het stuk dat het meest op het repertoire voorkomt van ieder Tsjechisch operatoneel. Sinds het succes in Wenen hebben ook veel buitenlandse gezelschappen de opera in hun repertoire opgenomen.

Een werk met zulk een uitgesproken nationaal karakter moest wel voor alle artisten van de Tsjechische opera de onvermijdelijke proefsteen van hun kunst worden. Musici, zangers, dirigenten, regisseurs of decorontwerpers hebben zich altijd ingespannen en doen dit nog steeds om de problemen op te lossen die door zijn realisatie gesteld worden. Hun houding jegens dit werk wordt altijd bepaald door de geest en de opvatting van de tijd, zodat iedere nieuwe instudering een ander karakter heeft.

En zo zal het zeker ook in de toekomst zijn.

Nationaal Theater, Praag

Bedrich Smetana and his Bartered Bride

Bedrich Smetana composed eight successful operas but in the world he is chiefly known because of the tremendous success of 'The Bartered Bride'. It may safely be said that this opera, Smetana's second – is both the starting and the culminating point of what is regarded as Czech national style in music. While it is true that pre-Smetana Czech composers, particularly those who in the 18th century lived and worked in many parts of Europe, made substantial contributions to the enrichment of world music, it was reserved to Bedrich Smetana (1824-1884) to lay solid foundations of Czech national music and throughout the world 'The Bartered Bride' is acknowledged as the purest product of the Czech national spirit. One may truthfully speak of a world recognition for this most national work of Czech music is, at the same time, the most international one.

'The Bartered Bride' indubitably owes this part of its reputation to the absolute originality of its style which introduced a new, different and fresh note into world music. But apart from this national originality, 'The Bartered Bride' possesses some rare qualities which will forever preserve the freshness and universality of its appeal to all people without distinction and make it forever desirable to listen to. There are not many works in the world literature that would, like Smetana's 'Bartered Bride', dispense joy so pure, unsophisticated and sincere, speak so warmly from heart to heart and fill the mind of the listener with such undiluted and positive outlook on life. Only Mozart and Rossini knew how to put on the stage similarly brilliant and optimistic realizations. In the past when any definition of great art automatically implied the idea of complexity it has been argued that 'The Bartered Bride' was a work far too simple and lacking that artfulness which would permanently ensure the interest of a more sophisticated public. That, however, is not nearly so true as it would seem. Individual numbers such as the 'Overture', the 'Furiant', the 'Polka' or even the 'Jump Dance' are invested with an art so great that neither the most accomplished masters of counterpoint would need feel ashamed of. If Smetana succeeded in preserving the work its character of unfeigned simplicity and straightforwardness it only means that he did not rob it of even a fraction of precious spontaneity. It is exactly this essential simplicity which makes 'The Bartered Bride' rimeless and equally comprehensible to all people. In 'The Bartered Bride' Smetana has put on the stage a slice of real life, realistically seen; he created living characters whose joys and sorrows we really feel. More valuable than the plot which on the whole, is naive and trivial, is the liveness of the individual figures so splendidly characterized by Smetana's music. There is Kecal; a lovable figure with all his awkward cunning; there is the impleminded Vasek; the lovers, surrendering without reservation to power of their feelings; the two pairs of aging parents and those superb, realistically seen figures from the scene of the comedians. All these make up a gallery of characters presented with a singular art of characterisation.

To all that must be added the purely orchestral numbers of the opera: the masterly overture whose introductory fanfare immediately takes possession of the listener's mind preparing it for something extremely joyful that is to follow, the splendid dance numbers, the Polka, the Furiant and the Jump Dance, temperamental and tonally brilliant and which lend a rare local colour to the work and, last but not least, also the short march of the comedians in its unique orchestration for piccola, trumpet and a dig drum with symbals – a witty and yet so faithful reflection of reality. All these components contribute their share toward the creation of that unique atmosphere of affirmation, joy

Prodana Nevesta

and cordiality which this genuine musical comedy abounds into a degree not easily matched by any other similar work. And yet this work, so easy-flowing, so wonderful in its musical spontaneity and one that makes the impression of having been created with just one stroke of pen has not sprung from a flash of sudden inspiration but, on the contrary, had a rather lengthy, though interesting history.

In the years 1861-1863, Smetana wrote and completed his first serious opera, 'The Brandenburgers in Bohemia' and immediately thereafter began to prepare something like its counterpart – a comic opera. The wish to compose a comic opera was so strong in him and took such a definite shape in his mind that he could write the now famous overture to 'The Bartered Bride' well before knowing Sabina's libretto. For an operatic overture to be written before the work itself certainly makes a remarkable exception in the history of operatic music, yet it is characteristic of Smetana that at a time when he hardly knew more than a general outline of the story, he should have had such a clear advance idea of the style and form of the work. Similarly the motif of the opening chorus occurs in Smetana's notebooks much earlier than the work on the opera began. The same is true of the loveduet from the first act. Convincing proof of how eager Smetana was to create a work of which he already had such a clear idea.

But when the libretto was ready and Smetana finally began to compose, work did not proceed smoothly as might have been expected. He then sketched many a scene in a version differing not only in detail but frequently also in conception from the final manuscript. When on May 30, 1866 the opera was given its first performance on the stage of the small Prague Provisional Theatre, it still considerably differed from the version we know today as the definitive one. The opera had then only two acts and there were, as yet, neither dances nor recitatives, neither drinking chorus nor Marenka's aria. As time passed on three more versions of the work appeared before on September 25, 1870 the opera was sung for the first time in its present-day form. As can be seen it was the fruit of a relatively long period of maturing and creative endeavour. The history of its origin testifies to the composer's exemplary sense of artistic responsibility and also gives the measure of sustained creative effort the work demanded before it was completed.

The success of the opera was immediate and by 1952 the astounding number of two thousand performances at the Prague National Theatre alone was reached. 'The Bartered Bride' is usually performed on all festive occasions, yet still more is it sung as an unavoidable number of the repertoire of any regular theatrical season. To Czech audiences it became a 'must' number. The ever increasing number of foreign stages which are putting 'The Bartered Bride' in their repertoire, since its initial success in 1892 in Vienna, bear witness that 'The Bartered Bride' lost nothing of its vernal freshness and appeal.

A work so distinctly national in character must, of course, in due time have become an obvious and unavoidable touchstone for all Czech operatic artists. Again and again have Czech musicians, singers, producers, decorative artists and conductors striven to master the problems which the performance of this work raises. They have modelled their attitude towards this work in accordance with the prevailing fashion of their own time and, therefore, in different times they have found and will continue in the future to find different stimuli in it. In fact, to fix a rigid, unchangeable pattern of performance to be handed down in a way of tradition seems to be utterly impossible. Smetana's 'Bartered Bride' counts among those rare, truly classical works whose organism is

Bedřich Smetana

perennially alive and will at all times require a new artistic approach to its interpretation. Everything around us changes: styles of musical interpretation succeed each other, ideas of the form of stage settings and principles of stage direction change also, yet there is an element in 'The Bartered Bride' which remains undisturbed and untouched by all these temporal changes. It is the spirit of Smetana's music. In spite of its apparent simplicity it is a work so complex and rich that every new epoch will find in it answers to its own questions and problems. Such precisely is the quality of a truly ingenious work that it affords an opportunity for the most varied forms of interpretation and explanation.

De verkochte bruid

Eerste bedrijf

Op het dorpsplein met een herberg. Er is kermis en iedereen vermaakt zich behalve Marie, omdat de verloving op komst is van haar en de door haar belachelijk gevonden Wenzel. Ze houdt van Hans. Haar vader wil dat ze de rijke Wenzel trouwt en niet Hans, waarvan niemand weet van welke familie hij nu eigenlijk stamt. Hans heeft haar wel uitgelegd, dat hij heus uit een goede familie komt, maar door een onaangename stiefmoeder het huis is uitgegaan. Hij smeekt Marie hem te vertrouwen en zij belooft hem trouw te blijven. De vader van Marie, de boer Krusina, heeft jaren geleden de rijke grondbezitter Micha beloofd zijn dochter Marie aan zijn zoon Wenzel te schenken. De huwelijksmakelaar Kecal is al in de weer om de verloving van Marie en Wenzel voor elkaar te krijgen. Een bijzonderheid nog is, dat de rijke Micha wel een oudere zoon uit een eerste huwelijk had, maar die is op een onverklaarbare manier verdwenen. De belofte van Krusina aan Micha kan dus alleen vervuld worden door Marie met Wenzel te laten trouwen. Marie verklaart aan Kecal ronduit, dat zij alleen met Hans wil trouwen.

Tweede bedrijf

In de herberg zitten Jenik en zijn vrienden aan een tafel bier te drinken en te zingen. Kecal zit aan een andere tafel en wacht op een gunstig moment om Jenik te spreken. Intussen komt de stotterende Wenzel ook de gelagkamer binnen. Marie waarschuwt hem voor de gevolgen een vrouw te willen trouwen, die van een ander houdt. Wenzel kruipt in zijn schulp en belooft van haar af te zullen zien. Nu is Kecal echter met Hans in gesprek gekomen en de huwelijksmakelaar biedt aan Hans een groot bedrag aan geld als hij van Marie afziet. Daar gaat Hans op in echter alleen op de voorwaarde dat Marie de zoon van Micha zal trouwen. Kecal laat daar geen gras over groeien en maakt meteen het contract op, dat hij ook nog ondertekend krijgt. Iedereen is daar ontzet over en vraagt zich af hoe iemand zijn geliefde zo lichtzinnig kan verkopen.

Derde bedrijf

Op het dorpsplein zijn kunstenaars in actie. Wenzel raakt verliefd op de koorddanseres Esmeralda en om haar zijn liefde te bewijzen zal hij op haar verzoek in de voorstelling de beer spelen. Marie heeft intussen gehoord van het verraad van haar geliefde Hans. Zij is radeloos. Micha komt er achter, dat Hans zijn zoon is uit het eerste huwelijk, die jaren geleden van huis was weggegaan. De opzet van Hans wordt een ieder duidelijk. Hij heeft listig de ouders en Kecal er in laten lopen en kan nu Marie als zijn bruid beschouwen.

Bedrich Smetana

perentially alive and will at all times require a new artistic approach to its interpretation. Everything around us changes: styles of musical interpretation succeed each other, ideas of the form of stage settings and principles of stage direction change also, yet there is an element in 'The Bartered Bride' which remains undisturbed and untouched by all these temporal changes. It is the spirit of Smetana's music. In spite of its apparent simplicity it is a work so complex and rich that every new epoch will find in it answers to its own questions and problems. Such precisely is the quality of a truly ingenious work that it affords an opportunity for the most varied forms of interpretation and explanation.

De verkochte bruid

Eerste bedrijf

Op het dorpsplein met een herberg. Er is kermis en iedereen vermaakt zich behalve Marie, omdat de verloving op komst is van haar en de door haar belachelijk gevonden Wenzel. Ze houdt van Hans. Haar vader wil dat ze de rijke Wenzel trouwt en niet Hans, waarvan niemand weet van welke familie hij nu eigenlijk stamt. Hans heeft haar wel uitgelegd, dat hij heus uit een goede familie komt, maar door een onaangename stiefmoeder het huis is uitgegaan. Hij smeekt Marie hem te vertrouwen en zij belooft hem trouw te blijven. De vader van Marie, de boer Krusina, heeft jaren geleden de rijke grondbezitter Micha beloofd zijn dochter Marie aan zijn zoon Wenzel te schenken.

De huwelijksmakelaar Kecal is al in de weer om de verloving van Marie en Wenzel voor elkaar te krijgen. Een bijzonderheid nog is, dat de rijke Micha wel een oudere zoon uit een eerste huwelijk had, maar die is op een onverklaarbare manier verdwenen. De belofte van Krusina aan Micha kan dus alleen vervuld worden door Marie met Wenzel te laten trouwen. Marie verklaart aan Kecal rondt, dat zij alleen met Hans wil trouwen.

Tweede bedrijf

In de herberg zitten Jenik en zijn vrienden aan een tafel bier te drinken en te zingen. Kecal zit aan een andere tafel en wacht op een gunstig moment om Jenik te spreken. Intussen komt de stotterende Wenzel ook de gelagkamer binnen. Marie waarschuwt hem voor de gevolgen een vrouw te willen trouwen, die van een ander houdt. Wenzel kruipt in zijn schulp en belooft van haar af te zullen zien. Nu is Kecal echter met Hans in gesprek gekomen en de huwelijksmakelaar biedt aan Hans een groot bedrag aan geld als hij van Marie afziet. Daar gaat Hans op in echter alleen op de voorwaarde dat Marie de zoon van Micha zal trouwen. Kecal laat daar geen gras over groeien en maakt meteen het contract op, dat hij ook nog ondertekend krijgt. Iedereen is daar ontzet over en vraagt zich af hoe iemand zijn geliefde zo lichtzinnig kan verkopen.

Derde bedrijf

Op het dorpsplein zijn kunstenaars in actie. Wenzel raakt verliefd op de koorddanseres Esmeralda en om haar zijn liefde te bewijzen zal hij op haar verzoek in de voorstelling de beer spelen. Marie heeft intussen gehoord van het verraad van haar geliefde Hans. Zij is radeloos. Micha komt er achter, dat Hans zijn zoon is uit het eerste huwelijk, die jaren geleden van huis was weggegaan. De opzet van Hans wordt een ieder duidelijk. Hij heeft listig de ouders en Kecal er in laten lopen en kan nu Marie als zijn bruid beschouwen.

Synopsis

Act. 1

A church festival in a large Bohemian village. 'See the buds burst on the Bush', sing the villagers in their opening chorus. Only Marenka, daughter of the rich farmer, Kruschina, stands unhappily to one side, for she loves Jenik, a poor labourer, whom her father will not even consider as a suitor. Jenik has told her of his early home, a great farm from which he was driven by an evil step-mother. The marriage-broker, Kecal, is at work on a new project. He advises Kruschina and his wife, Ludmilla, to marry their daughter to the stammering Vasek, son of the wealthy farmer Micha. This bashful boy will make her an ideal husband. Kruschina agrees, but Ludmilla has different ideas; she feels that it is her daughter's right to choose her own husband. Marenka has overheard the discussion and states, most emphatically, that she will marry none but Jenik: she strikes the marriage contract from Kecal's hand. Kecal decides to have a word in private with Jenik, and they repair to the most appropriate place, the inn.

Act 2

In the inn the farmers are drinking merrily. Jenik avows his eternal love for Marenka, while Kecal is still thinking how to win Jenik round. Soon Vasek arrives, a truly miserable specimen. He has been instructed by his mother to look out for his future bride, but, as he has never met her, Marenka makes fun of him, telling him that his intended is a terrible baggage and that he had best keep his hands off her. Deeply shocked, Vasek promises that he will have nothing to do with her, and then tries to put his arms around the young girl. She runs away, laughing, while Vasek chases her, stuttering the while. Kecal now tells Jenik that he must give up Marenka. The broker can, in fact, offer him a far richer wife; of, alternatively, what would he say to three hundred gold pieces? Jenik agrees only on condition that Marenka shall marry Micha's son. Kecal at once fetches a contract, which Jenik signs in full view of all.

Act 3

In the village square a travelling circus is set up. Vasek, still in pursuit of the fleeing girl, meets the tight-rope dancer, Esmeralda, who soon drives from his mind all thoughts other than of her. In return for her love, he is even prepared to replace a drunken artist as a dancing bear. He is already practising the first steps when his parents, accompanied by Kecal, find him there. They are forced to admit that he is no longer in the least interested in Marenka, and are grieved that he now has no intention of marrying her. At that point, however, Marenka arrives in person, and Vasek, recognizing his bewitching adviser, readily agrees once more to his parents' plan. Marenka is sorely troubled, for she has heard of Jenik's negotiations, and she now appears willing to accept Vasek as a husband. As Kecal hands her the marriage contract, Jenik hurries forward, but she is so furious that she does not allow him to explain. At this moment, Micha and his wife, Hata, arrive, and the farmer recognizes Jenik as the son of his first marriage. Kecal realizes that something terrible has happened; he has been completely taken in, and he now understands the reason for that fatal clause! Amid general derision, he slinks away, while Marenka, at last free, falls into Jenik's arms. Suddenly a bear stumbles on the scene and all cry out in terror. But it is only Vasek, and this provides much merriment. His mother, thoroughly shamed, leads him away. Now no one can deny that Jenik is the right man for Marenka!